

בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חַיִּיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. ועל דבר זה ציוה הקב"ה בתורה (דברים ה, טו) וזכרת כי עבד היית, כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית (רמב"ם חמץ ומצה ז, ו). ולחשוב בעיניו כאילו הוא יצא ממצרים, רק אדם גדול במדרגה יכול לחשוב, וממה שחייבו חכמים כל אדם בזאת, ראייה שהכוונה רק לקרב את הנס של יציאת מצרים אל החוש, לצייר במחשבה אילו היה עבד והיו מוציאים אותו משם, היה מתבונן בגדלות זה שהוציאו, והיה מוסר עצמו וכל אשר לו אליו, וזה יביאו למסור עצמו וכל אשר לו לאדון ברוך הוא (חכמה ומוסר [לסבא מקלס] א, מאמר כז). ואחרי שפירט רבן גמליאל מהי חובת ההגדה, סמכה המשנה מאמר זה, להורות כי מצות ההגדה שחייב אדם לומר שלא רק את אבותינו גאל אלא אף אותנו הוציא משם (רשב"ץ בפירושו להגדה). ויש שגורס 'להראות את עצמו' (רמב"ם שם).

לְפִיכֶן אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל, שיש שני דיני הלל, דין הלל של 'קריאה', בימים הקבועים לאמירת הלל, ודין הלל של 'שירה' – אמירת הלל על הצלה מצרה (שיטת הגאונים, המובאת בר"ן כ, ב מדפי הרי"ף), והלל זה אי אפשר לומר על הצלה של אחרים, אלא רק הניצול עצמו משורר על הצלתו, והלל של ליל הסדר הוא הלל של שירה, ולכן חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ואז לפיכך אנחנו חייבים להודות (ח' הגר"י על התורה, הגדה של פסח, וראה גם ח' מרן הגר"ז הלוי חנוכה ג, ו, וראה מה שכתבנו להלן ד"ה עד הכין).

לְשִׁבְחָהּ לְפָאֵר לְרוֹמֶם וְכוּ', תשע לשונות של שבח אלו יחד עם 'הללויה', סך הכל עשרה לשונות שבח, כנגד עשרה לשונות של שבח שמבואר להלן (ק"י, א) שאמר דוד המלך בספר תהלים (הרוקח בפירושו להגדה). ויש סוברים, שיש לומר שבעה לשונות שבח, כנגד שבעה רקיעים [להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר ולקלס] ולא יותר (תוס' לעיל ע"א ד"ה לפיכך). ואמירת לשונות השבח, הוא משום שבנינו במכילתא (בשלה סוף א, וראה מדרש תנחומא יתרו ג) שכשהיו המצריים רודפים אחרי ישראל, היו מחרפים ומגדפים בכל מיני גידופין, ואילו ישראל היו מרוממים בכל מיני שבח (ריטב"א בהגדה של פסח).

וְלִקְלֹס. יש סוברים שאין ראוי לומר 'לקלס', שהוא לשון בזיון, וכמאמר הכתוב (תהלים עט, ד) 'לעג וקלס' (רשב"ץ בפירושו להגדה בשם 'יש אומרים'; ריטב"א בהגדה של פסח, וראה טור א"ח נו, ג, וב"י שם). אך יש סוברים שנכון להשתמש בו, שרבותינו במדרשים משתמשים בכמה מקומות בלשון זה לשבח, וכמאמר הכתובים (חבקוק א, י) 'והוא במלכים יתקלס', וכן 'לא היית בזונה לקלס אתנך' (יחזקאל טז, לא), ושאר מילות השבח שמקדימים מראים לכל שאף 'לקלס' הוא לשון שבח (רשב"ץ בפירושו להגדה), והוא אחד מהשמות המשמשים דבר והיפוכו לשבח ולגנאי (רש"י סוטה כז, א, המוסף ש'קלס' פירושו דיבור יתר, וראה הכתב והקבלה שמות ח, כב).

וְנֹאמַר לְפָנֵינוּ הַלְלוּיָהּ. ויש גורסים ונאמר לפניו 'שירה חדשה' הללויה (תוס' מרדכי). ויש לומר בהגדה 'ונאמר' בסגול דהיינו לשעבר, ופירושו שבני ישראל אמרו שירה על גאולתם (ש"ה נר מצוה מט-נא). אך רוב נוסחאות ההגדות הגירסא היא 'ונאמר' בחולם, ופירושו שאנו נאמר כעת הלל, ומשום שההלל זה אינו זיכרון לנס שהיה בעבר, אלא על הנס שלנו עתה, וכמאמרם שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (עמק

לא יצא ידי חובתו – ידי חובת מצות פסח מצה ומרור (אבודרהם בסדר ההגדה; כל בו, נא; מהרש"א), משום שאמר הכתוב "ואמרתם" זבח פסח הוא, שצריך לומר 'פסח זה שאנו אוכלין' וכו' בשעת אכילת הפסח, שעל ידי אמירה הוא נעשה פסח, והקיש הכתוב מצה ומרור לפסח (תוס' לעיל ע"א ד"ה ואמרתם, ע"פ ערוך לנר סוכה כח, א). ויש סוברים ש'לא יצא ידי חובתו' הכוונה, שאם לא הזכיר פסח מצה ומרור, לא ידי חובת מצות סיפור יציאת מצרים (מאירי; רשב"ץ בפירושו להגדה; רמב"ם חמץ ומצה ז, ה), ולכן התנא בפאה (א, א) לא שנה את סיפור יציאת מצרים בין המצוות שאין להם שיעור, כיון שאם לא אמר שלשה דברים אלו לא יצא ידי חובה, הרי יש לה שיעור למטה (משנה ראשונה שם). ונפק"מ לפסח שני, שאם חובת האמירה היא ממצות אכילת הפסח, גם בו צריך לאומרו, אך אם חובת האמירה היא ממצות סיפור יציאת מצרים, בפסח שני שאין מצות סיפור יציאת מצרים, לא צריך לאומרו (בנין ציון [לבעל הערוך לנר]).

יש סוברים 'שלא יצא ידי חובתו' הוא כפשוטו (תוס' שם, ע"פ ביכורי יעקב תרכ"ג). ויש שסובר, ש'לא יצא ידי חובתו' כראוי, אבל יצא ידי חובת עיקר המצוה (ר"ן), והוא אם אומר 'הוציאנו ממצרים' (פמ"ג פתחה להל' קריאת שמע, אך ב-תעט א"א ב, הסתפק בזה). ■ להלכה, כל שלא אמר שלשה דברים אלו, לא יצא ידי חובה (משנ"ב תעג, סד, ומשמע שלא יצא ידי חובה כלל) של מצות סיפור יציאת מצרים [כדעה שניה] (חיי אדם קל, יא).

פֶּסַח – מלשון חמלה (תרגום אונקלוס שמות יב, ג). ויש שפירש מלשון פסיעה ודילוג, שהקב"ה דילג מבית מצרי לבית מצרי, וישראל הדר בבית אמצעי שביניהם נמלט (רש"י שם). ויש שפירש מלשון מנוחה [מלשון 'עיור ופיסח', שהוא במנוחה מחמת שאינו יכול ללכת], שהייתה לנוגף מנוחה בבתי ישראל שלא נגפם (רשב"ץ בפירושו להגדה, מביא פירוש זה ודוחה דבריו).

עַל שֵׁם שֶׁפֶּסַח הִמָּקוֹם עַל פְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. נוסח זה אמרו נכדו של רבן גמליאל הזקן שהיה בזמן הבית, הוא 'רבן גמליאל דיבנה' שהיה בזמן חורבן הבית, וראה הבית בבניינו, ובימינו היו עושים פסח אף לאחר חורבן הבית [משום שקרבן פסח אפשר להקריב אף לאחר החורבן], אך מעת שהפסקו להקריב, הנוסח הוא 'פסח שהיו אבותינו אוכלים במצרים על שום' וכו' (רשב"ץ בפי' בין שמועה על ההגדה, ע"פ ש"ת מהר"ן חיות ב).

שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְגו', ומסיים הכתוב (שמות יב, לט) 'כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה'. ואמנם כבר נצטוו לאכול מצה במצרים, אך הקב"ה הוראה הצופה והמביט על העתיד, ציום לאכול במצרים על שם הנס העתיד להיות להם למחרת (שבלי הקט"י, אך ראה מהרש"א שכתב שאין סברא שיעטו על שם העתיד, ומפרש באופן אחר ע"פ הסוד).

ואילו היו יכולים להתמהמה, היו משהים את הבצק ואופים חמץ למחרת, כי לא נצטוו באיסור חמץ בליל ט"ו בלבד בלבד (מהר"ם חלאווה; צ"ח, וכתב שזאגו גם ביום י"ד שלא לשחוט את הפסח על החמץ). ויש שסובר, שבאיסור חמץ היו אסורים בליל ט"ו וביומו, וזה באיסור אכילה, אבל איסור 'בל יראה' לא היה בפסח מצרים (ר"ן על הרי"ף), לפי שאיסור 'בל יראה' נאמר בתורה בפרשת 'והיה כי יביאך' (שמות יג, ה), הרי שנאסרו ב'בל יראה' רק מביאתם לארץ (תוס' יו"ט, אך ראה רמב"ן שמות שם).

– כבר נעשה, אפשר להתחיל לומר שירה, ואחרי שמתחיל בשירה מורים לו לומר גם את המשך השירה (עמק ברכה [לגר"א פומרנצ'יק] כנד-קכה).

לְמוֹעֲדֵים וְלִרְגְּלִים אַחֲרֵים, 'מועדים' – הם ראש השנה ויום הכיפורים, ו'רגלים אחרים' – הם שלשה רגלים פסח שבועות וסוכות, שאמנם אף הם בכלל המועדים, אך אנו מתפללים שנזכה לעלות לרגל לירושלים בכל רגל ורגל משלשון (אבודרהם בסדר ההגדה; ר"י ב"ר יפך בפירושו לתפילות בפי' ראשון). ויש שפירש, ש'מועדים' – הכוונה לשלשה רגלים בימי גלותנו, כי 'רגלים' נקראו בלשון זה רק משום שעולים בהם לרגל, ומבקשים אנו שאפילו אם עוד לא הגיעה עת גאולתנו, גיינו ל'מועדים' אחרים אפילו בימי גלותנו, ומוסיפים אנו לבקש 'ולרגלים', שכבר תגיע השעה שיהיו נקראים המועדים 'רגלים', ותזכנו לעלות לרגל לירושלים הבנויה (שם בפי' שני).

הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם, שאמר הכתוב (ישעיה ס, כב) 'אני ה' בעתה אחישנה', ודרשו (סנהדרין צח, ב) לא זכו – בעתה, זכו – אחישנה, ומבקשים אנו שנזכה ויחיש הדבר לקצר את הזמן, ולא נאריך דרכנו ללכת אל הימים, אלא הם יצאו לקראתנו ויקצרו דרכנו (ר"י ב"ר יקר בפי' לתפילות).

וְנֶאֱכַל שָׂם (מִן הַפֶּסַחִים וּמִן הַזֹּבְחִים) [מִן הַזֹּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים], 'זבחים' הם חגיגת ארבעה עשר הנאכלת לפני קרבן פסח, ומאחר וחובה לאכול את הפסח על השבוע (ראה לעיל ע, א), דינו להיאכל אחר החגיגה, לכן אף בברכה יש להזכיר כפי סדר האכילה, ולהקדים את ה'זבחים' ל'פסחים' (תוס'; רבינו פרץ; מרדכי כאן ובהסדר בקצה; ועוד). ויש שסובר, שכיון ש'הפסחים' הם תדיר, וכשעבר פסח חל בשבת לא הקריבו את ה'זבחים' (ראה לעיל סט, א), אם כן הם אינם תדירים, ויש להקדים את התדיר, ולכן הנוסח הנכון הוא 'מִן הַפֶּסַחִים וּמִן הַזֹּבְחִים' (מהרי"ל בהלכות ההגדה, בשם מהר"ט). ויש שסובר, שהנכון לומר 'מִן הַזֹּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים', מלבד אם פסח חל במוצאי שבת, שכיון שבימים כזה לא הקריבו את ה'זבחים' בשבת, יאמר בו 'מִן הַפֶּסַחִים וּמִן הַזֹּבְחִים' (מהר"י ויל קצג). ■ להלכה, יאמר תמיד 'מִן הַזֹּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים' [כדעה ראשונה] (משנ"ב תעג, עב, וראה שעה"צ שם פ, מדוע גם כשפסח חל במוצאי שבת יאמר כך).

גְּמָאָה צָרִיךְ שִׂיאָמָר 'וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשֶּׁם', משום שאמרו בברכות (נד, א, ראה הגהות הגר"א שם) שאין אדם מברך על נס שנעשה לאבותיו, אלא רק הוא ובנו ובן בנו, אך כיון ש'אוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשֶּׁם' – שאילולא גאל את אבותינו, היינו אף אנו משועבדים לפרעה – יכולים אנו לברך ברכת 'אשר גאלנו' (מהר"ם חלאווה).

מִצָּה צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַ, וּמִרְוֹר צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַ, כשאומר 'מצה זו שאנו אוכלין', וכשאומר 'מרור זה שאנו אוכלין', כדי להראותם למסובים, ולחבב את המצוות בעיניהם (רשב"ם), וסומא אל יגביהם, שהרי אינו רואה אותם [וכמבואר בגמ' להלן שבעבור 'זה' ממעט סומין] (פמ"ג או"ח תעג משב"ז ט), אלא יאמר 'מצה שאנו אוכלים' וכו' (חק יעקב שם, לט). ויש סוברים, שכיון שמגביה את הקערה עם המצות והמרור, יכול לומר כרגיל (מאירי). ■ להלכה, כשאומר 'מצה זו' ו'מרור זה' צריך להגביהם, לחבב המצוות על המסובים (שו"ע או"ח שם ז, וסומא יגביה את הקערה ויאמר כרגיל (חיי אדם קל, יא).

ברכה [לגר"א פומרנצ'יק] הגדה ג, וראה דרישה או"ח תעג, ח). ■ להלכה, יאמר 'נאמר' בסגול (משנ"ב תעג, עא). ויש שסובר שצריך לומר בחולם (כתר ראש [לגר"ח מוואלאזין] קא).

עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר, והטעם שמחלקים את אמירת ההלל לפני הסעודה ולאחריה, משום ש'אין אומרים שירה אלא על היין' (ברכות לה, א), ולכן תיקנו להדר ולומר שבה על כל כוס מארבעת הכוסות, כוס ראשונה בקידוש, כוס שלישית בברכת המזון, כוס רביעית בהלל, וכיון שההגדה היא רק סיפור דברים בעלמא, מהדרים לומר על כוס שני את תחילת ההלל (מרדכי בסדר של פסח; ארוחות חיים ליל פסח; אבודרהם בסדר ההגדה). ויש שפירש, שמחלקים את אמירת ההלל משום רצון להזכיר לאכילת המצה [כמבואר לעיל (קט, א) שממהרים בכדי שהתינוקות לא ישנו] (תוס' יו"ט). ואמנם בכל הלל אין מפסיקים באמצע קריאתו, אך הלל זה אינו מדין 'קריאה' אלא מדין 'שירה', לכן אין חוששים להפסק בו (ח"י מרן ר"ז הלוי חנוכה ג, וראה מה שכתבנו לעיל ד"ה לפיכך).

ומטעם זה שמפסיקים באמצע אמירתה, גם לא מברכים ברכה על קריאת הלל זה [אפילו שאומרים את כולו] (ר"ן להלן כו א-ב מדפי הרי"ף, בשם רב האי גאון; רשב"א ברכות יא, א, בשם כמה גאונים, וראה תוס' שם יד, א ד"ה ימים). או שברכת 'לפיכך' וכו' שאומרים לפני הלל, היא ברכה גם על ההלל (ארוחות חיים ליל פסח סא). או משום שעיקר התקנה היתה לקרוא את ההלל בתפילת ערבית בבית הכנסת [ואף מי שלא היה בו, אינו מברך על קריאתו, שלא יהיו שניים בבית אחד, זה קורא ומברך וזה אינו קורא ומברך] (רשב"א שם). ויש סוברים, שמברכים על קריאתה, ולא חוששים להפסק, וכמו שאומרים 'אשר' וכדו' בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד ולא חוששים להפסק, כי כך הוא סידרו של יום, אף כאן אין הסעודה הפסק, כך תיקנו מצות קריאת הלל בלילה זה, וזהו סידרו של יום (רשב"א שם, בשם קצת מן הרבנים הגאונים; ר"ן להלן שם, המוכיח כן מהירושלמי בברכות א, ה; טור שם בשם ריצב"א, מהר"ם מרונבורג ועוד). ויש מקומות שנוהגים לקרוא את ההלל בבית הכנסת בציבור, כדי שלא יצטרכו לברך עליו בשעת ההגדה, ומה טוב ומה נעים מנהג זה (טור שם, ומוכיח כן ממסכת סופרים כ, ט).

■ להלכה, לדעת השו"ע, גומרים את ההלל בבית הכנסת בתפילת ערבית, בברכה תחילה וסוף (שו"ע או"ח תפד, ד), ולדעת הרמ"א, במקומותם לא נהגו לאומרו בבית הכנסת כלל (שם). ומנהגנו, ראה משנ"ב מהדו' דרשו שם (הע' 16).

בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים עַד אִם הַבְּנִים שִׁמְחָה, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים עַד הַלְּמִישׁ לְמַעֲנֵינוּ מִיָּם, וביאור מחלוקתם, הובא בתוספתא (י, ו) ובירושלמי (י, ה) שביט שמאי אמרו לבית הלל 'וכי כבר יצאו, שמזכירין יציאת מצרים', ובית הלל אמרו לבית שמאי 'אפילו הוא ממתין עד קרות הגבר, הרי אלו לא יצאו עד שש שעות ביום, היאך אומר את הגאולה ועדיין לא נגאלו, והלא לא יצאו אלא בחצי היום, שנאמר 'ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל וגו'', אלא מכיון שהתחיל במצוה אומרים לו מרק [- גמור], ובית שמאי סוברים שרק את הפרק הראשון של הלל שנאמר בו 'הללו עבדי ה' – ולא עבדי פרעה, אפשר לאומרו בלילה קודם חצות, מפני שכבר בטל מהם השיעבוד עוד בלילה, אבל את הפרק השני של הלל שכתוב בו יציאת מצרים, איך אפשר לאומרו קודם חצות, כשעדיין לא יצאו בו, ואין אומרים שירה אלא לאחר הנס. אך בית הלל סוברים שכיון שחלק מן הנס – כגון כאן ביטול השיעבוד

בְּשֶׁר אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ, אבל מכל מקום יסתכל עליו (מהר"י וייל קצג).

וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁנֵרָאָה בְּאוֹכֵל קֳדָשִׁים בַּחוּץ. והיינו שאף אסור להגביח את הבשר לפי שנראה כאילו הוא מקדיש את הבהמה מחיים לפסח (רש"י; רשב"ם). ויש גורסים 'בשר אין צריך להגביח, מפני שנראה כמקדיש בשר ואוכל קדשים בחוץ' (רבנו חננאל; מהר"ם חלאווה, ועוד), ולדעתם אין איסור להגביח את הבשר, רק אין צורך להגביחו, וסוברים שמה שמבואר בגמ' לעיל (נג, א) שאסור לומר 'בשר זה לפסח', איסור זה הוא רק בחייה, אבל לאחר שחיטתה מותרת האמירה, ולכן אין איסור להגביח את הבשר בשעת אמירת ההגדה, ואילו הסוברים שאסור להגביח, סוברים שאיסור אמירת 'בשר זה לפסח' הוא אף לאחר שחיטתה [וכדעת רש"י ותוס' (שם)], מחשש שיאמרו שהקדישה בחייה, או מפני שנראה שמקדישה לדמיה (ש"ת מהר"ל נח, ו). ■ להלכה, לא יאחוז בידו הבשר שהוא זכר לפסח (משנ"ב תעג, עב).

סוּמָא פְּטוּר מִלּוּמַר הַגָּדָה. ואין להוכיח מכאן שאין הלכה כדעת רבי יהודה (ב"ק פז, א) שסומא פטור מכל מצוות שבתורה, שלדבריו אין צורך בלימוד מיוחד לפוטרו מלומר הגדה. דיש לדחות שיתכן ומודה רבי יהודה שחייב מדרבנן, ורב אחא הביא את הכתוב 'בעבור זה' כאסמכתא לפוטרו אף מדרבנן (ע"פ מרדכי מגילה, תשצח). ויש שכתב להוכיח שהלכה שסומא חייב בכל המצוות, ממה שמרימר בירר מי אמר את ההגדה, ולא בירר מי אומר את הקידוש ושאר דברים כל השנה, אך כיון שהלכה שסומא חייב בכל המצוות שבתורה יכול להוציאם ידי חובה, ולכן בירר רק על ההגדה (ביאור הגר"א או"ח תרעה, ב).

כְּתִיב הָכָא בְּעֵבֹר זֶה וְכְתִיב הֵתֵם בְּנֵנוּ זֶה, וזו גזירה שוה, כשאר גזירות שוות שבש"ס (רשב"ם להלן ד"ה בעבור, וראה רש"י). ויש סוברים שאין זו גזירה שוה, שאם כן איך תמחה הגמ' מיד ורוצה לדחות דברי רב אחא בר יעקב, אלא הוא רק טעם להוראתו, כשם ששם אנו דורשים מ'בנו זה' למעט סומין, אף כאן נמעט מ'בעבור זה' סומין (חי' הר"ן; רבינו דוד).

אָמְרוּ רַב יוֹסֵף וְכֹל אָמְרוּ רַב שֵׁשֶׁת. וממה שהוציאו אחרים ידי חובתן על אף שהיו סומין, ראייה שסומא חייב בהגדה. ואין הראיה ממה שאמרו לעצמם את ההגדה ואף בירכו ברכת 'אשר גאלנו', ואילו הסומא פטור בהגדה אינו יכול לברך וברכתו לבטלה, משום שאף הפטור ממצוה רשאי לקיימה ואף לברך עליה (תוס' ר"ה לג, א ד"ה הא, וראה תוס' עירובין צו, א ד"ה דילמא). ומכאן ראייה שיוצאים ידי חובת מצות סיפור יציאת מצרים על ידי 'שומע כעונה', שהרי רב יוסף ורב ששת אמרו והוציאו אחרים ידי חובתן (מנחת חינוך מצוה כא אות ד, וראה הר צבי או"ח נז, ומה שכתבנו לעיל קטו, ב ד"ה לפני מי). ■ להלכה, סומא חייב בכל המצוות שבתורה [כדעת חכמים החולקים על רבי יהודה], ואף מוציא אחרים ידי חובה (משנ"ב נג, מא), ואף חייב בקריאת ההגדה מן התורה (פרי חדש או"ח תעג, ז; שו"ע הרב שם, נב).

קִסְכָּרִי רִבְנֵן מִצָּה בְּזִמְן הַזֶּה דְּרִבְנֵן, וכיון שדרשו במכילתא (פר' בא) "והגדת לבנך ביום ההוא וגו'" – בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, הרי תלה הכתוב מצות סיפור יציאת מצרים במצה, וכיון שמצה בזמן הזה דרבנן, ואין זו שעה שמצה ומרור מונחים לפניך, אף סיפור יציאת מצרים היא מדרבנן (בשמים ראש [המיוחס לרא"ש] קעג).